UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 14 08 11 014 6

A.9.8.5.67.

DR 571 .5 S94

Sultān 'Abdülhamīd Sānī'ye dā'ir

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

SULTAN ABDÜLHAMİDİ 5/
DAIR

تاریخی وثیقه‌لر

سلطان عبدالحمید ثانی به دائر

عبدالرحمن شرف ، سلطان عبدالحمید خان ثانی : صورت خلعی
احمد رفیق ، سلطان عبدالحمید ثانینك نعشی اوکنده

Abdurrahman Şeref
Ahmet Refik

استانبول
هلال مطبعه‌سی - باب عالی قارشوسنده
۱۹۱۸

تاریخی وثیقه‌لر

Sultān 'Abdülhamīd Sānī-ye dā'ir

سلطان عبدالحمید ثانی یه دائر

عبدالرحمی شرف ، سلطان عبدالحمید خان ثانی : صورت خلعی
احمد رفیق ، سلطان عبدالحمید ثانینك نعشی اوكنده

استانبول
هلال مطبعه‌سی ، باب عالی قارشوسنده
۱۹۱۸

هر حقی محفوظدر

DR
571
.5
S94

LIBRARY
JUN 29 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

1089123

سلطان عبدالحميد خان ثانی : صورت خلعی

ولادتی ۱۶ شعبان ۱۲۵۸ - جلوسی ۱۱ شعبان ۱۲۹۳ - خلعی ۷ ربیع‌الاخر ۱۳۲۷ - وفاتی ۲۸ ربیع‌الاخر ۱۳۳۶

محرری : عبدالرحمن شرف

عثمانلی پادشاهلرینك ازدیاد سن جهتندن ایکنجیسی وامتدادسلطنت اعتباریله دردنجیسی اولان سلطان عبدالحمید خان ثانی آرتق تاریخه مال اولدی. علائق دار فنادن الچکمسیله کیروده قالانلرك خصومت‌دنیویه واحتراصات قلبیه‌لرینه خاتمه چکلمك لازم کلور. موتایه رحمت اوقومق وتقصیراتنه مغفرت دیله‌مك مقتضاء نجابت اسلامیه‌در . اوتوز اوچ سنه سورن حکومتنی محاکمه وتنقیدایتمك ایلروده مورخینك عادل وجدانلرینه وبیطرف قلملرینه عائد بروظیفه‌در.

شهریار مشارالیهك سیما وبنیه‌سنده خاندان عثمانیه‌یه مخصوص اولان علامات ایوجه فرق ومشاهده اولنور ایدی . نته‌کیم جانتیله بللینی طرفندن ترسیم اولنان فاتحك تصویرنده خاقان سابقك خطوط وجهه‌سی نمایاندر . کندوسی ذکی وحساس، دقیقه شناس، معاملهٔ معتاده‌سی نازك، حلاوت مخصوصهٔ صدایه مالك، افندیلکك وخلافت وسلطنتك عزووقارینی مع‌التقدیر تمامیله برینه کتیریر ، بندکانی تلطیف وکندیله کوروشن اجانبی طاتلی دیلی وجاذبهٔ نزاکتی ایله تسخیر ایتمه‌نك یولنی بیلیر، تهدیدینی حقیله ایقاعه قادر ولدی‌الحاجه اظهارشدت ویاتسکین حدته مقتدرایدی. کوچك یاشندن برومبتلی اولدیغی واهمه‌نك تأثیریله سلطنت وحیاتی دائما تهلکه‌ده کورمك کندوسنده برمرض مزمن معنوی حالنی آلمش ایدی. ژورنالجیلرك القاآت متوالیه‌سی وهمنه مروحه جنبان اولمقله حفظ جاه ایچون خاطره کان وکلیان تقیدات وتضییقاتك کافه‌سنی اجرا وخواب وآرام وفعالیت واهتمامنی بواوغورده فدا ایلدیکی حالده جناب رب‌قدیرك

عدالت ازلیه‌سی تجلی ایلیه‌رك عاقبت قورقدیغنه‌اوغرادی وخلع اولندی. هرکسجه معلوم اولمیان کیفیت خلعی بیان وحکایه ایده‌جکم :

اوتوز بر مارت (۱۳ نیسان ۱۹۰۹) عصیان عسکریسی اوزرینه سلانیکدن استانبوله عزیمت وبغاة عسکریه‌نك تأدیبی درعهده ایدن حرکت اردوسی قوماندانی محمود شوکت پاشا آیاستفانوسده اجتماعه باشلایان اعیان ومبعوثان مجلسنه ورودنده خلع کیفیتی اصلا خاطره کتیرمه‌مکی افاده واخطارایله‌مش ایسه‌ده افکار عمومیه‌نك هیجانی اوکنه کچیله‌جك راده‌ده اولمدیغندن چاروناچار تبدل سلطنت هدف انظار اولدی .

حرکت اردوسنك استانبوله دخولنی متعاقب اعیان ومبعوثان دخی آیاستفانوسدن آیاصوفیه‌ده‌کی دائرهٔ مخصوصه‌لرینه عودت ایتدی و۱۳۲۷ ربیع الآخرینك یدنجی صالی کونی (۱۴/۲۷ نیسان ۱۹۰۹) مبعوثان صالونده مجلس ملی حالنده برلکده اجتماعلری وقوع بولدی . خلع مقرراولوب اجراسنده مشکلاته تصادف اولنمامق ایچون ییلدیزده بولنان عساکر وتوابعك اخذی وقرب سلطنتدن تبعیدی اولجه قرارلاشدیرلمش وبونك‌ده یوم مذکورده حصولی تخمین قلنمش اولدیغندن مجلس ملینك اجتماعندن مقصد خلع قرارینی ویرمك ایدی .

یوم مزبوردہ مجلس عمومینك جلسه‌سی خفی ودائمی اولدی. ومجلسه اعیان رئیسی سعیدپاشا ریاست ایتدی. جلسه‌نك کشادنده ییلدیزك تسلیم آلندیغنه وموجب اندیشه برشی قالمدیغنه دائر محمود شوکت پاشادن کلان تلغرافنامه اوقونه‌رق برچوق خطیبلر سوز ایستدی . هرکس تتابع کلام ایله هدفه واصل اولمغی دوشونیور ایدی . فقط الك اول سوز سویله‌ین غازی مختار پاشا مسئله‌یی حل ایدیوردی . مشارالیه دیدی که: «بوکون جناب حق مجلس ملی‌یه برمهم وظیفه تودیع ایتمشدر . ملت تلاش ایچنده بووظیفه‌نك ایفاسنی بکله‌یور، هیمز قلبمزده اولجه قرارین ویرمشزدر. سوزی اوزاتمغه حاجت یوقدر . یالکز ایکی شیئی سزلردن رجا ایدرم . اولا دولت علیه‌ده امثالی نامسبوق اولان بو احوالده بعضاً اتلاف دخی وقوع بولمشدر. لکن آلودهٔ خون اولمق ملتك شان وشرافتنه یاقیشمایه‌جغندن

بو خصوصدن توقی اولونماسنی شدتله التزام ایلرم . ثانیاً احوال مماثله‌ده فتوایه مراجعت اولنمق عادت‌اولمغله بوکون دخی مسئله‌نك طرف شرع شریفدن استفتا اولنمسنی تکلیف ایلرم . »

بو تکلیفلر آلقیشلرله قبول اولندی وفتوی امینك جلبی ایچون همان برهیئت مرخصه کوندرلدی. مختار پاشانك سوزلری حضارك مضمر درونلرینه ترجمان اولدیغندن فضله ایراد کلامه حاجت قالمادی وفتوی امینی حاجی نوری افندینك ورودیله فتوی استحصال اولنجه‌یه‌قدر جلسه موقتاً تعطیل اولندی . فقط اعضادن هیچ برینك مجلس صالونندن چیقمامسی وخارجدن دخی هیچ کیمسه‌نك ایچرو کیرمه‌مسی قرارقطعی آلتنه آلندی .

فتوی امینی کلدکده اعیان ومبعوثان رئیسلری ووکلا (توفیق پاشا قابینه‌سی) وفقهه انتسابی اولان برقاچ مبعوث مجلس مبعوثان رئیسی احمد رضا بکك اوطه‌سنده طوپلاندیلر . بر کوچك ومهم انجمن‌ده اوراده اولدی . مبعوث افندیلرك تسوید ایتدکلری فتوی صورتی تصویبده حاجی نوری افندی بدایةً تعلل کوستردی ، وکندوسی افتایه مأمور اولمدیغندن بوخصوصده رأی ومطالعه‌سی صورلمغه لزوم اولمدیغنی افاده ایدوب شیخ الاسلام ضیاءالدین افندی‌یه اشارتله: «مفتی الانام ذات عالیلریدر. فتوا ویرمك کندیلرینه عائددر. نصل تنسیب بیوررلرسه اولوجهله اجرا ایدرلر . » دیدی .

بونك اوزرینه سوز اوزایوب سوقاقلرده متجمع ومتموج اولان بیکلرجه خلقك قولیاتدن زیاده فعلیاته منتظر اولدیغی سویلندی. نهایت حاجی نوری افندی رأیی اظهارایله: «خلعده میمنت یوقدر. تبدل سلطنت مقتضی ایسه تکلیف ایدیکز، نفسنی عزل ایتسون. » دیدی. مسود افندیلر فتوانك نهایتنی خلع اولنمق ویااستعفا تکلیف ایدلمك شقلرندن هانکیسنی ارباب حل وعقد ترجیح ایلرسه اجراسی مألنده بر فقره علاوه‌سیله تصحیح ایتمکله بو شکل تصحیحه حاجی نوری افندی راضی اولدی . فتوا تبییض وامضا اولندقدن صوکره مجلس صالونه عودت ایدیلدك

جلسه یکیدن آچیلدی . فتوانی امضا ایدن قلمی یادکار تاریخی اولهرق احمد رضا بك آلمشیدی .

بزده خلعلری برطاقم غوائل دخلیه وخارجیه تعقیب ایلدیکی وملك وملت خیلی مضرت کوردیکی تاریخاً ثابت اولمغله اعیاندن ومعارف ناظری بولنان عبد عاجز دخی استعفا تکلیف اولنمق طرفداری ایدم . وبو خصوصده طانیدیغم مبعوثلره واعیاندن برطاقمنه کشف راز ایتمش ایدم. جمله‌سی تصویب ایتمشلر ایدی . حرکت اردوسی ییلدیزی تسلیم آلمش وطابله‌کار وخدمه‌یی بیله کافةً قالدیرمش اولدیغندن بویله بر تکلیف قارشوسنده سلطان عبدالحمیدك مقاومت ومخالفتی عدیم‌الامکان ایدی .

یکی جلسه فتوانك قرائتیله باشلادی. هرطرفدن خلع خلع‌سلری یوکسلدی . غلو وهیجان اومرتبه‌ده ایدی که استعفا تکلیفنی آغزه آلمق هجوم عمومی‌یی دعوت ایده‌جك ایدی . مبعوثلر پادشاهی خلع ایتمکله حاکمیت ملیه‌نك قوتی اظهار ایلمك زعم ونیتنده ایدی .

رئیس پاشا برآره‌لق ارباب حل‌وعقددن مرادوکلای‌دولت دکلیدر؟ دیو اورتایه برسوز آتمرق خلعی وکلایه تحمیل ایتمك ایستدی. وکلانك مؤکلی عزل ایتمسی مخالف منطق اولدقدن باشقه مبعوثلر در حال مخالفت ایتدیلر . خلع بوتون ذهنلری اشغال ایلیور ایدی. اعیاندن فریق سامی پاشا استانبولك فاتحی سلطان محمد اولدیغی کبی بو دفعه پایتختك دست استبداد وارتجاعدن تخلیصی دخی برفتح‌مبین اولدیغندن ولی‌عهدسلطنت حضرتلرینك سلطان محمد خان خامس عنوانیله اعلان جلوسنی تکلیف ایتمش واشبو تکلیفی آلقشلرله تلقی اولنمشیدی .

خلع قراری ویریله‌جکی آنده علویت حاله دال‌اولمق اوزره رئیس سعیدپاشا کرسیده آیاغه قالقدی . بتون‌حضار دخی قیام ایتدیلر. حاصل اولان سکوت موقت ایچنده مجلس غرور وعظمتله مشبوع نسیم فرح وانبساط ایله مشحون اولدی . وظیفه‌نك آغیرلغیله برابر ایفاسنك لزوم واصابتی قناعتی قلبلرده محسوس وضعیتك مهابتی و ویریله‌جك قرارك اهمیتی سیمالرده منعکس ایدی .

رئیس پاشا — افندیلر اوقونان فتوای شریفه وملت طرفندن کوستریلان آرزوی عمومی موجبنجه سلطان عبدالحمید خان ثانینك خلافت وسلطنتدن خلعنه قرار ویرییورمیسکز !

حضار تهالکله ال قالدیردیلر .

رئیس پاشا — سلطان عبدالحمید خلع اولندی . سریر خلافت وسلطنته ولیعهد مشروع محمد رشادافندی حضرتلرینك اجلاسنه قرار ویرییورمیسکز ؟

یشاسون سلطان محمد خان خامس ! ندالریله بوتکلیف دخی قبول اولندی .

درحال اعیاندن عارف حکمت پاشا وآرام افندی ومبعوثاندن اسعد پاشا (دراج) وقره‌صو افندی (سلانیك)دن مرکب برهیئت انتخاب اولنوب خلعنی اخبارایتمك اوزره یلدیزه خاقان سابق نزدینه کوندرلدی.

اعطای قرار اثناسنده استعفا تکلیفی تصورنده بولنان اعیاندن بر حزب قلیل آیاغه‌قالقمامشیدی. رئیس پاشا بالاتفاق قراروبرلدی! سوزینی سویلر ایکن اوطورانلر کوزینه ایلیشوب اتفاق ایله‌می اکثریت ایله‌می؟ دیمسی اوزرینه اوذوات دخی قیام ایتدیلر. بناءً علیه خلع اتفاق آرا ایله قرارکیر اولمشدی .

هیئت مرخصه خاقان سابقه خلعنی تبلیغ ایلدکده: «مقتضای قدربویله ایمش، بن آنی آکلادی ایدم.» دیه‌رك دولته ایتدیکی خدمتلری یادوتعداد وبرادرینی سنه‌لرجه محافظه‌ایتدیکی چراغانده سوء قصددن بری اوله‌رق اقامتنه مساعده اولنمسی آرزوسنی اظهارایتمکله بوآرزوسنك مجلس ملی‌یه تبلیغ آولنه‌جغی وعدی ویرلدی . فقط آرزوسی اسعاف اولنه‌میه‌رق ایرتسی آقشام سلانیکه اعزام قلندی .

خلعی مناسبتیله عبرت آموز برقاچ شی خاطره کلمشیدی . آغزندن چیقان براراده قوجه مملکتك هر کوشه‌سنده مطاع وقانون قوتنی حائز واحکام قانونیه وحتی شرعیه‌یی تعطیله قادر اولان اومعظم پادشاه، حکم تقدیرك اوکنده اضعف العباد منزله‌سنه اینه‌رك زبون قالمسی وتغیرات

کونیه‌یه بالفعل شاهد اولمسی ومجلس خلعه، الك زیاده کوندیکی ومشکل زمانلرده‌وقوف وصداقتنه مراجعت ایتدیکی سعید پاشانك ریاست‌ایتمسی وخلعی قارینی ویرن مبعوثان ایچنده وقتیله مقهور استبدادی اولمش وسنه‌لرجه منفالرده سورونمش برچوق‌ذواتك بولنمسی‌وکندوسنك برادر مهترینی سنه‌لرجه‌صاقلادیغی چراغان محبسنه‌رضا ومطاوعت کوسترمسی، ایشته بونلراقبال جهانك قرارسزلغنه وزمامداران امتك حیات ابدیه‌سی صحائف تواریخده منجلی اوله‌جغنه آچیق وکوزل مثاللردر .

هنکام اقبالنده :

نه کندی ایلدی راحت نه خلقه ویردی حضور

مصراعنی اوقویانلردن برچوغنك جنازه‌نمازنده باقینك:

قدرکی سنك مصلاده بیلوب ای‌باقی

طوروب ال باغلایه‌لر قارشوکه یاوان صف صف

بیتنی خاطره کتیرملری حسن خاتمه‌یه دال غرائب مقدراتدندر

﴿ فاعتبروا یااولی الابصار ﴾

سلطان عبدالحمید ثانینك نعشی اوكنده

محرری : احمد رفیق

خاقان سابق ارتحال ایتمش. بو حوادث ایلك دفعه غزته لردن اوكرهنیلدی.

بوغاز، كونشك پارلاق ضیالری آلتنده، كولیوردی. بكلربكی سرایی اوزاقدن، مائیلكلر ایچنده كورونیوردی. اوتوزدرت سنه مدت عثمانلی تختنی اشغال ایدن سلطان عبدالحمید ثانی برقاچ ساعت صوكره، كوزل استانبولك طوپراقلری آلتنه كومولهجكدی. سلطان عبدالحمیدك جنازهسی بكلربكی سرایندن طوپ قاپی سراینه كتیریلهجكدی. اورادهییقاناجق، وساعت طقوزده، سلطان محمود تربهسنه كومولهجكدی. طوپقاپی سراینه كیتدم. اورته قاپی اوكنده، باشنده قابالاق، النده تفنك، تك برنوبتجی بكلیور، باب السعادهاوكندهكی آق آغالر، كمال تزاكتله كلنلری قارشیلایوردی. قبه آلتی، خراب ومتروك، احتشاملی دورلرك خاطراتیله مشحون، عصرلرك وقایعنه آجی آجی كولیور كیبدی. كونشك ضیاسی سرولردن سوزولیوره، چمنلراوزرینه دوكولیوردی. برایكی خدمه، اللرنده طیرمیقلر، شباطك فیضلی كونشی آلتنده یشرن چمنلر اوزرندن، صارارمش یاپراقلری طوپلایورلردی.

سلطان احمد ثالث كتبخانهسنك اوكندن كچدم. سیاه اتوابلی برخدمه لاله باغچهسی طرفندن حیزله قوشدی: جنازه كلیوردی. سرای برونته طوغری ایلریلهدم. اوفاق برقافله، پارقك قوملی یوقوشنی آغیر آغیر چیقیوردی. ریختمه بویوك بر استیمبوط یاناشمش، صاری باجاسندن دومانلر یوكسهلیوردی. بومنظرهیه حزیندی: مرمره، ساحللر، تپهلر، كونش ایچنده ایدی. اوزاقده، حمیدیه جامعنك نارین وبیاض بناسی، بیلدیزك آغاجلق جادهسی، سرایك چیلاق آغاچلر آرهسندن كورونن

مسلسل طاملری ، مهوت وساکتدی . سیاه ، بوتون سیاهلر کینمش برقافله‌نك باشلری اوزرنده ، بیاض بر چارشف ، قویو بر شال ، یکی برسدیه کورولیوردی : سلطان عبدالحمید ، تخته بر سدیه اوزرنده ، یاتاغنك ایچنده ، بی‌روح یاتمشدی . قالین ، صاری چیزکیلی یاتاق چارشافی ، سدیه‌نك کنارلرینه طوغرو صارقیوردی . اوزرینه تورنجی ویشیل نقشلی ، قیمتدار ، قویو برشال اورتولمشدی . روزکار اوردقجه شال قالقیور ، آلتنده ضعیف بروجودك ، اوفاق برباشك قابارتیسی کورولیوردی . جنازه‌نك اوکنده بکلربکی سراینك محافظی ، یانلرنده ایکی صره عسکر ، سدیه‌نك اطرافنده اندرون همایون آغالری ، سرای ارکانی آغیر آغیر یورویورلردی . سدیه آل اوستنده طاشینیوردی . آرقه‌ده شهزاده سلیم افندی ، داماد پاشالر ، محزون ومتأثر ایلریله‌یورلردی . هرطرفده مهم بر سکوت . خدمه‌دن بری النده برفس طاشیوردی . فسك اوزرینه بیاض برمندیل اورتولمشدی . بو ، سلطان عبدالحمید ثانینك فسی ایدی . بوتون سیمالر متأثردی . اوزاقده ، برباغچوان ، النده برچاپا ، ملول نظرلرینی دیکمش ، باقیوردی . اطرافده ، جسدی طاشیانلرك قوملر اوزرنده آیاق سسلرندن باشقه برشی ایشیدلمیوردی . دکز ساکن وطالغه‌سزدی . سرایك اوکنده ، بیزانسك ابدی یادکاری ، یوکسك ستونلر ، کونشك ضیالریله پارلایوردی .

جنازه ، لاله‌باغچه‌سی اوکندن کچیریلدی . خرقهٔ سعادتك یشیل ویالدیزلی قاپیسی اوکنه کتیریلدی . قاپی آچیلمشدی . آل اوزرنده ایچری کیردی . شهزاده‌لر وداماد پاشالر مجیدیه‌قصرنده ، جنازه‌یه رفاقت ایدنلر طیشاریده قالدیلر . قاپی قاپاندی ، ایچری یه ، خرقهٔ سعادت ارکانندن باشقه‌سی کیره‌مه‌دی .

***

نه منور ، نه علوی ، نه احتشاملی بردائره‌یدی ! بوراسی ، عثمانلی خاندانینك خلافت نامنه انشا ایلدیکی الك بدیع ، الك مطنطن ، الك پارلاق برمعبددی . دیوارلرمائی ویشیل چینیلر ، آلتون یالدیزلی لوحه‌لرله مزیندی .

سلطان سليمك خاطرى ، روحلرينى بومقدس محلده تسليه ايدرلر ، اردولرينك ظفرلرى ايچون بوراده دعا ايدرلر ، خرقهٔ سعادت اوكنده كوزياشلرى دوكرلردى. ديوارلرك رنكارنك چينيلرى، قيمتداريازيلرى ، كوز قاماشديريوردى .

حاجت پنجره‌سى اوكنده‌كى حصيرلر قسماً قالديرلمشدى. قارشيده، كنيش، بوزلى جاملر خليجك كورونمسنه مانع اولیوردى . ايكى يشيل كره‌وت اوزرنده ، سرويدن، آلتى قوللو اوفاق برتابوت، حصيرلرك قالقديغى طاشلق اوزرنده، اوفاق برتنشير كورولیوردى. سلطان عبدالحميد، عريان وبى روح، تنشير اوزرينه ياتيرلمشدى. حاجت پنجره‌سنك يالديزلى پارمقلقلرى اوكنده متأثرانه طوردم. تابوتك ايتريسنده، اندرون اركانى، اللرينى حرمتله قاووشدرمشلر ، خدمته منتظر ، بكليورلردى . قارشيده، سلطان ابراهيمك سنت اوطه‌سى ، عصرلرك مناقبى صاقلايان قاپالى قاپيسى ، مائى چينيلى ديوارلريله ، تاريخك بو صفحه‌سنه قاريشمق ايسته‌ميور كيبدى . تنشيرك اطرافنده، ايكيسى يشيل، ايكيسى بياض صاريقلى، درت خواجه، اللرنده صارى ليفلر ، مسك صابونلرى، ديندارانه بر احترامله نعشى بيقايورلردى . سلطان عبدالحميدك بلنه طوغرى بياض ويكى بركفن اورتولمشدى. كوكسندن يوقاريسى وديزلرندن آشاغيسى آچيقده ايدى. وجودنده اوزون برخسته‌لغك ضعفى كورولیوردى . رنكنده اولوم صاريلغى، قورقونج برصاريلق يوقدى؛ فيل ديشندن، جامد برجسم كيبدى. بوينى اوفاق، صاچى وصاقالى آغارمشدى . برونى، چهره‌سنه نسبتاً اوزونجه ايدى. كوزلرى قاپانمش ، چوقوره باتمشدى . اوزون وسياه قاشلرينك وضعنده ملال وتأثر واردى. صاچلرى آلتنه طوغرى براز دوكولمشدى . صاقالى بم‌بياض ، اوجلرينه طوغرى ، صارارمشدى . يوزنده اختيارلق علامتى، فضله بروشوقلق يوقدى. بوينى اينجه‌لمش ، اوموز كميكلرى طيشارى فيرلامشدى. الك ضعيف يرلرى كوكسى ايدى. كوكس وقاچه كميكلرى كورولیوردى. باجاقلرى بياض واينجه، آياقلرى اوفاقدى . وجودنده هيچ قيل يوقدى. يالكز عمه اوجلرنده، قوللرينك

آلت قسملرنده ، پارمقلرینك اوزرنده سیاه قیللر کورولیوردی .
قوللری بیتابانه ایکی طرفه دوشمش ، آیاقلرینك پارماقلری آچیلمشدی ،
وجودینك صاغ طرفی بم بیاضدی ، صول طرفنده و آرقه سنده قیرمزیلقلر
کورولیوردی . هیئت عمومیه سی سویملی ایدی . بیاض بروجود ، بیقاندقجه
کوزللشه ن برنقش ، یکی بر تنشیر اوزرنده ، بیقایانلرك اللرینه تابع ،
اوزانمش یاتیوردی . نعشك قارشیسنده ، اللرنده کوموش بخوردانلر ،
آغلر طورییوردی . هرکس خضوع ایچنده ایدی . بوتون سیمالرده
توکل علامتلری کورولیوردی . خرقهٔ سعادت دائره سی تاریخی برکون
یاشایوردی . اوکون ، وقایعله طولو ، اوزون بر سلطنت دوره سنك
صوك صحیفه سی قاپاناجقدی . بوتون نظرلر ، سلطان عبدالحمیدك تنشیر
اوزرنده یاتان قاپالی کوزلرینه دیکلمشدی . نعشه صیجاق صولر دوکولدکجه
بیاض بردومان یوکسه لیور ، بخوردانلردن چیقان عود و عنبر قوقولرینه
قاریشیوردی . اطرافده خاشعانه برسکون حکم سوریوردی . خدمت
ایچون کیروب چیقانلرك ، حصیرلر اوزرنده ، آیاق سسلرندن بشقه برسس
ایشیدلیوردی . آیاق اوجنده ، دیره کك یانده ، دامادلردن ایکی ذات ،
اللرینی قاووشدیرمشلر ، کوزلری نعشه معطوف ، متأثرانه آغلایوزلردی .

طیشاریده ، طبیعتك بوتون کوزللکلری حس ایدیلیوردی :
خلیجك صولری اومولماز برشباط کونشنك رونقلری آلتنده پارلایوردی .
چمشیرلکك آغاچلری چیپلاق ، بهارك فیضنه منظردی . بیقانمه الآن
بیتمه مشدی . سلطان عبدالحمیدك ، تنشیر اوزرنده ، قاپانمش کوزلری ،
آغارمش صاچلری ، چیپلاق وجودی ایله بی تابانه یاتیشی ، قلبلرده ملال وانتباه
حسلری پیدا ایدییوردی . بعضاً باشی بردنبره قالیور ، یانلرینه طوغری
دوشن قوللریله ، معصوم ، بی چاره ، برانسان وضعیتی آلیور ، آق و پریشان
صقالیله بوینی غریبانه بوکولیوردی . سلطان عبدالحمید ثانینك بویك طبیعی
عاقبتی ، هیچ بر استبدادك ، هیچ بر ظلمك ، هیچ بر قوتك پایدار
اولامیه جغنه قطعی بردلیلدی .

نهایت نعشك بیقانماسی بیتدی . صاری ایپلك ایشلامه لی حولیلرله

قورولاندی ، تابوت یره ایندیرلدی ، تنشیر ، تابوتك یانه كتیرلدی ، ایچنه كفنلر سریلدی ، سلطان عبدالحمیدك نعشی حرمتله تابوته ایندیرلدی .

سلطان عبدالحمید ، صوك دقیقه لرینه قدر ، كندینی غائب ایتمه مشدی . حتی وصیت ایتمشدی : كوكسنه عهدنامه دعاسی قوناجق ، یوزینه خرقهٔ سعادت دستمالی ، سیاه كعبه اورتوسی اورتوله جكدی . بو وصیت حرفیاً اجرا ایدلدی . سلطان عبدالحمیدك تابوت ایچنده ، بیاض كفنلر آره سنده ، كیكلری صاییلان چیپلاق كوكسنده عهدنامه دعاسی ، یوزنده سیاه بر كعبه اورتوسی ، آق صاقالی ، ابدیته طوغرو قاپانمش كوزلریله عریان وپریشان ، خرقهٔ سعادت دائره سنده یاتیشی ، جداً أثیمدی : سلطان عبدالحمید بوتون كناهلرینی تاریخه براقمش ، خاشعانه بر وضعیتده حضور الهیه كیدییوردی .

كفن باغلاندی ، تابوت قاپاندی . صدف قاقالی ، عصرلر كورمش بر ساعتك آغر طنینلری خرقهٔ سعادت دائره سنك علویتی ایچنده عكس ایتدی ، تابوتك تجهیزینه باشلانمشدی . اوزرینه اولابر یاتاق چارشافی ، دها اوسته صیرمه ایشلهمه لی آل براورتو قونولدی . آیاق اوجنه لاجورده یاقین چیچكلی برقوماش صاریلدی . اك اوسته كعبه اورتولری ، قیمتدار طاشلرله مزین كمرلر قونولدی . باشنه وقوللرینه شاللر صاریلدی . باش طرفه صاریلان یشیل اطلاس اوزرینه قرمزی برفس قونولدی . نعش بیقانیر كن ، چیپلاق بر تابوت ، تخته بر تنشیر ، خرقهٔ سعادت دائره سنك كوزلرقه مستدیر اولان رنكلری ویالدیزلریله تضاد تشكیل ایدییوردی . شمدی سلطان عبدالحمیدك ایپكلر ، شاللر ، صیرمه لر ، قیمتدار طاشلرله مزین تابوتی ، دائره نك احتشام وعلویتنه ده توافق ایتمشدی .

هركس چكیلدی . یالكز ، مزین ستونلر ، ملوزدیوارلر ، پارلاق لوحه لر آره سنده ، باشی حرم دائره سنه متوجه بر تابوت ، صولده ، دائرهٔ علیه نك پنجره سندن آلتونلر و صیرمه لرله مزین یشیل پرده لر ، آغیر صیرمه پوسكوللر ، آلتون شبكه لر ، قیمتدار و تاریخی لوحه لر ، كلام قدیملر كورولیوردی . عرضحاله اوكندن بر آیاق سسی ایشیدیلدی ،

داماد پاشالردن محترم بر ذات ، متأثرانه آدیملرله ایلریلهدی . خرقهٔ سعادت دیوارینك کوشهسنده ملول ومحزون طوردی. اللرینی آچدی، کوزلری تابوته متوجه قیصه بردعا ایتدی ، صمیمی برهیچقریق حزین قبهلرده عکسلر براقدی .

***

ساعت طقوز . خرقهٔسعادت قاپیسنك اوکنده صیرمهلی اونیفورمهلر قالپاقلر و شاپقهلریله سفیرلر و ضابطلر یکهیورلردی . اجنبیلر بو معظم دائرهیی مراق و حیرتله سیر ایدییورلردی . علما ، آرقهلرنده کنیش قوللی ، کوکسی صیرمهلی یشیل و مور لباسلر ، صاریقلرنده صیرمالر، حرمتله استقبال ایدیلیوردی . غلبهلك کیتدکجه آرتیوردی . ولی عهد سلطنت ، شهزادهلر ، بویوك اونیفورمهلریله کلمشلردی . شباط کونشی آلتنده، نشان،صیرمه ، اونیفورمه پاریلتیسندن باشقه برشی کورولمیوردی.

خرقهٔ سعادت دائرهسنك قاپیسی بردنبره آچیلدی . بوتون نظرلر قاپیه چویرلدی، غلبهلك اوطرفه طوغری بریکدی. قاپینك ایکی طرفی طولدی. هرکس، قلبلر متهیج، جنازهیی کورمك ایستهیوردی. نهایت، آلماسلی کمرلر، صیرمهلی کعبه اورتولری ، آل اطلسلرله مزین تابوت ، قرمزی فسی ایله ، پارماقلر اوزرنده، مهیب ومحتشم، طیشاری چیقدی. ارکان دولت، ضابطلر، سلطان عبدالحمیدك جنازهسی حضورنده ایدیلر: بوتون نظرلر تابوته دیکلمشدی. تابوت ، خرقهٔ سعادت قاپیسی اوکنه یوکسك برموقعه قونولدی . حمیدیه جامعنك کرسی شیخی، صیرمهلی یشیل اثوابی ، کوکسنده نشانی ایله طاشك اوزرینه چیقدی. اطرافنه باقینارق صوردی : — مرحومی ناصل بیلیرسکز ؟

ولولهلی ، حزین ، متأثر بر چوق سس ، سرویلر آرهسنده عکس ایتدی:— ایی بیلیرز .

قیصه برفاتحه بومراسمهده نهایت ویردی. تابوت قالدیرلدی ، سلطان احمد ثالث کتبخانهسنك ، عرض اوطهسنك صاغندن آغیر آغیر کچدی، باب السعاده اوکنه کلدی ، جنازه نمازی علی الاصول بوراده قیلندی .

آلای بوراده ترتیب ایدیله‌جکدی . شهزادکان ، اعیان ، مبعوثان ، ارکان دولت ، سفرا ، امرا ، سرای اغواتی ، هپ بورایه‌طوپلانمشلردی . آراده صیراده ، تشریفات مأمورلرینك صیرمه‌لی اثوابلریله ، اللرنده بیاض بر کاغد : — اعیان ، مبعوثان ، رجال علمیه ، امرا ... دیه چاغیردقلری ایشیدیلیوردی . نهایت آلای ترتیب ایدلدی . سرولرك اوکنه خدمهٔ شاهانه ضابطان و افرادی دیزلمشلردی . پیاده افرادی ، سلاحلرینی اوموزلرینه آصمشلر ، کمال سکونتله یورویورلردی . تابوتك اوکنده ده‌لر ، شاذلی درکاهی درویشلری کیدییوردی . تابوتی طاشیانلر اندرون همایون آغالری وسرای ارکانیدی .

تابوت ، باب السعاده‌دن اورته قاپیه قدر ، سرولر آراسندن ، یاواش یاواش ایلریله‌دی . اورته قاپیدن وقار واحتشام ایله چیقارکن حزین برتهلیل ، روحه خشوع وتوکل ویرن طاتلی برصدا ، اورته قاپینك طاش دیوارلرینه ، برزمانلر وزرایه محبس تشکیل ایدن قاپی آراسنه ، عکس ایتدی . بو صدا سلطان سلیم ثالثك حساس ، نجیب روحنك ترجمانی ایدی . اندروندن عکس ایدن هر نغمه ، اندروندن یوکسه‌لن هرترانه ، حساس پادشاهك پاك ومبارك روحنی یادایتدیرمه‌مك قابلیدی ؟ اندرون همایون آغالری صلاة اوقویورلردی . قبه آلتنك خراب دیوارلرینه عکس ایدن بوسسلر ، عثمانلی روحنك حزین فریادلریدی . هرکس تابوتك آرقه‌سندن حرمتله یورویوردی . بو تاریخی قاپی ، نه پادشاه جنازه‌لرینك چیقدیغنی کورمش ، اطرافنده نه آجی کوز یاشلرینك دوکولدیکنه شاهداولمشدی . اوکده ، ددکانك فاصله‌دار ، حزین نوالری ایشیدیلیور ، شاذلی درکاهی شیخلرینك حزنلی بر عرب لحنی ایله اوقودقلری کلمهٔ توحید ، تکبیرلر ونعتلر اره‌سنده ، آهسته بر نغرات کبی یوکسه‌لیوردی . اورته قاپی ایله باب همایون آره‌سی آلمان ضابطلرینك اوتوموبیللری ، مکلف قوناق آرابه‌لریله طولمشدی . ایکی ظریف خانم ، آرابه‌ده ، آیاغه قالقمشلر ، یوزلرنده اینجه پچه‌لر ، آلای سیر ایدییورلردی . برآز اوته‌ده ، بیزانسك ایرینی کلیسه‌سی و

صوك دورك عسكری موزه‌سی اوكنده ، مهترخانه طاقمی ، جسيم قاووقلری ، قرمزی شالوارلری ، صيرمه چيكنلری ، صاريلی وقرمزيلی بايراقلريله دورمشلردی . جانلی بر تاريخ ، حرمت وتوقير ايله تابوتی سلاملیوردی .

جنازه باب همايوندن چيقدی . سوقاقلر انساندن كورولیوردی . آيا صوفيا اوكندن سلطان محمود تربه‌سنه قدر جاده‌يه ايكی صره عسكر ديزلمشدی . آغچلر ، أولر ، پنجره‌لر ، طاملر قادينله ، چولوق چوجقله طولمشدی . ترامواياللر طورمشدی . تابوت ، آجيقلی ومؤثر دعالرله ، تكبيرلر وتهليللرله ايلريله‌يوردی . جنازه‌يی كورنلر ، متأثر اوليورلردی . أولرك پنجره‌لری قادينلرله طولو ايدی . بر خانم ، هيچقيريقلرينی ضبط ايده‌ميور ، منديلی كوزلرنده ، باشنی ديواره طايامش ، آغلايوردی . جنازه‌يی لاقيدانه سير ايدنلرده واردی . فقط حساس قلبلر ، بوحزين مراسمه ، بومؤلم فريادلره ، بودينی احتشامه قارشی كوزلرينك ياشاردیغنی حس ايدييوردی . اوتوز درت سنه خلافت مقامنی اشغال ايدن عثمانلی پادشاهنك صوك مراسمی حرمتله ايفا ايديليوردی .

* * *

صوك شهقه‌يی آكديران آلله ! آلله ! ندالريله تابوت تربه قاپيسندن ايچری كيردی . سلطان عبدالحميد حرمت وتكريم ايله قبره ايندیرلدی ، عثمانلی تاريخنك اوتوز درت سنه‌لك صفحه‌سی حزين بر صورتده ختامه ايردی .

بويوك آطه ١٥ شباط ١٩١٨

فیأتی ٥ غروشدد

Sultān 'Abdülhamīd Sānī'ye
dā'ir

DR
571
.5
S94